

Muutoksia vuosiloman antamiseen ja ajankohtaan valmiuslain aikana valtiolla

Koronatilanteen johdosta useissa virastoissa on tullut ajankohtaiseksi pohtia, että voidaanko tavanomaisesta vuosilomakäytännöstä poiketa ja millä perusteella.

Valtion vuosilomasopimus mahdollistaa poiketa tietyistä menettelytavoista, mutta myös valmiuslain aikana sopimusmääräyksiä tulee noudattaa.

Valtion vuosilomasopimuksen 10 § Vuosiloman antamista koskevasta menettelystä virastossa (VES sivu 155) todetaan:

”Virkamiehen/työntekijän vuosiloma voidaan viraston päätöksellä siirtää ja keskeyttää, mikäli siirtäminen tai keskeyttäminen on julkisen vallan käyttöön liittyvistä painavista syistä tarpeen taikka välttämätöntä julkisyhteisön laissa säädettyjen terveyteen tai turvallisuuteen liittyvien tehtävien hoitamiseksi. Vuosiloman siirtämisestä on ilmoitettava viimeistään kahta viikkoa ennen loman alkamista.”

Jos työnantaja käyttää mahdollisuutta siirtää vahvistettua vuosilomaa, niin siitä tulee ilmoittaa kahta viikkoa ennen loman alkamista. Jos vahvistetun vuosiloman peruuttamisesta aiheutuu esimerkiksi loma-asunnon vuokratkustannuksia, niin työnantaja on velvollinen korvaamaan ne.

Tällainen painava syy on, jos koronan vuoksi viraston toimintaa on tarvetta tehostaa tai sen johdosta henkilöstöä on poikkeuksellisen paljon esimerkiksi yhtä aikaa sairauslomalla.

Soveltamismääräyksissä 3. 1. Vuosiloman antamista koskevat yleiset periaatteet (VES s. 171):

”Virkamiehelle/työntekijälle tulee varata mahdollisuus esittää mielipiteensä myös loman siirtämis- ja keskeyttämistapauksissa. Vuosiloman siirtämisestä on ilmoitettava viimeistään kaksi viikkoa ennen loman alkamista.”

Työnantaja voi määrätä virkamiehiä/työntekijöitä vuosilomalle viraston muuttuneen toiminnan vuoksi. Vuosilomasopimuksen 8§ *Vuosiloman antamisajankohta* (VES s. 154) mahdollistaa, että lomanmääräytymisvuoden 1.4.2019 - 31.3.2020 lomapäiviä voidaan määrätä pidettäväksi 20 lomapäivää ylittävältä osalta jo ennen lomakauden alkua eli ennen 1.6.2020. Lomakautena 1.6.- 30.9.2020 on annettava yhdenjaksoisena vähintään 10 päivää, jos vuosilomaa ei työtehtävien tai muiden syiden vuoksi voida antaa 20 päivää.

Vuosiloman määrittämisessä tulee noudattaa sopimuksen 10 § (*Vuosiloman antamista koskevasta menettelystä virastossa*) koskevia määräyksiä:

- ennen loman ajankohdan määrittämistä henkilölle on varattava tilaisuus esittää mielipiteensä loman ajankohdasta,
- työnantajan pitää laatia ja vahvistaa vuosilomasuunnitelma ja
- työnantajan lomaa määritessä on loman ajankohta saatettava henkilön tietoon viimeistään kahta viikkoa ennen loman alkamista

Terveydenhuollossa, sosiaalitoimessa, pelastustoimessa, hätäkeskustoiminnassa sekä poliisitoimessa

työnantaja saa valmiuslakiin perustuvan valtioneuvoston asetuksen perusteella poiketa vuosiloman ilmoittamista ja ajankohtaa koskevista säännöksistä. Asetusta on jatkettu 13.5.2020 asti. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että näillä työpaikoilla työnantaja saa poiketa yllä mainituista määräyksistä.

Näissäkin työpaikoissa työnantajan on aina kuultava henkilöä loman ajankohdasta ennen hänen määrittämistä vuosilomalle.

Poikkeustoimenpiteiden käyttöönotto edellyttää, että toimenpiteet ovat tarpeen koronavirusepidemian vuoksi. Tarkoituksena on varmistaa riittävä henkilöstömäärä virusepidemian aikana, jotta toimintakyky näissä yksiköissä turvataan. Sosiaali- ja terveysministeriö korostaa, että poikkeustoimenpiteillä ei saa vaarantaa työturvallisuutta ja työntekijän terveyttä. Lisäksi poikkeuksellisia toimivaltuuksia voidaan käyttää vain, mikäli tilanne ei ole hallittavissa säännönmukaisin toimivaltuuksin. Työnantajan on pidettävä huolta siitä, että työstä aiheutuva kuormitus jakautuu tasaisesti ja työntekijällä on mahdollisuus palautua työn rasituksista.